

POLITICKÁ MAPA SVETA

Nezávislý štát – má stále obyvateľstvo, vymedzené a medzinárodne uznané štátne hranice, vládu a schopnosť vstupovať do vzťahov s inými štátmi.

- **začiatok 20. storočia** (55 nezávislých štátov) – veľkú časť sveta zaberali európske kolónie (*britské, francúzske, španielske, portugalské, holandské, belgické, dánske*)
- **po 1. svetovej vojne** (menší nárast počtu) - rozpad cárskeho Ruska, Rakúsko-Uhorska, Osmanskej ríše
- **po 2. svetovej vojne** (výrazný nárast) - rozpad koloniálnej sféry, nezávislosť získali ázijské, africké, pacifické a karibské kolónie, r. 1960 – „Rok Afriky“ – 17 afrických štátov (*Mauretánia, Mali, Senegal, Gabon, Kongo, Stredoafriická republika, Čad, Pobrežie slonoviny, Burkina Faso, Niger, Benin, Madagaskar, Togo, Kamerun, Somálsko, Nigéria, Demokratická republika Kongo*) + Cyprus
- **90. roky 20. storočia** (posledný väčší nárast) - rozpad ZSSR, Juhoslávie a Československa, Eritrea (1993)
- **21. storočie** – Východný Timor (2002), Čierna Hora (2006), Kosovo (2008)
- **súčasnosť** (195 štátov)

FORMY ŠTÁTOV

A. administratívne členenie

1. federácia

- územie štátu je rozdelené na väčšie regióny (vlastná vláda, parlament, zákony)
- centrálné úrady majú pod kontrolou armádu, políciu, diplomaciu a správu spoločnej meny
- napr. USA (50 štátov), Nemecko (16 spolkových krajín), Austrália (6 štátov a 2 teritória) Kanada, Rusko, India, Brazília

2. unitárny štát

- člení sa na územnosprávne jednotky, ktoré sú podriadené centru
- jediná sústava najvyšších štátnych orgánov, jediná legislatíva a exekutíva
- napr. Čína, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Poľsko, Česká republika, Slovensko
- vyskytujú sa aj celky s rôznym stupňom autonómie, ktoré môžu byť vymedzené etnicky, nábožensky, historicky, geograficky (napr. Baskicko, Katalánsko v Španielsku, Tibetská autonómna oblasť v Číne)

B. forma vlády (štátne zriadenie)

1. monarchia

- hlavou štátu je panovník (monarcha), najčastejšie dedičný, má rôzne tituly (kráľ, cisár, knieža, veľkovojevoda, sultán, emir)
- v súčasnosti - 45 monarchii:

- **1 cisárstvo**
(*Japonsko*)
- **1 veľkovoľvodstvo**
(*Luxembursko*)
- **1 teokratická monarchia**
(*Vatikán*)
- **2 sultanáty**
(*Brunej, Omán*)
- **3 emiráty**
(*Kuvajt, Katar, Spojené arabské emiráty*)
- **3 kniežatstvá**
(*Monako, Lichtenštajnsko, Andorra*)
- **34 kráľovstiev**
(*15 v rámci Commonwealth – Veľká Británia, Kanada, Austrália, Nový Zéland, Jamajka, Bahamy, Barbados; Španielsko, Švédsko, Dánsko, Nórsko, Holandsko, Belgicko, Saudská Arábia, Jordánsko, Kambodža, Maroko, Lesotho, Svazijsko, Tonga*)

a. konštitučná monarchia

- **moc panovníka je stanovená a obmedzená ústavou**
- **napr. Monako, Maroko, Jordánsko, Lichtenštajnsko**

b. parlamentná monarchia

- **panovník je formálnou hlavou štátu, výkonnú moc má predseda vlády**
- **napr. Belgicko, Holandsko, Dánsko, Nórsko, Veľká Británia, Austrália, Kanada**

c. absolutistická monarchia

- **panovník ma neobmedzenú moc**
- **Saudská Arábia, Katar, Omán. Vatikán**

2. republika

- hlavou štátu je prezident, ktorý je volený, podľa jeho postavenia a právomocí sa rozlišuje:

a. prezidentská republika

- prezident je volený priamo občanmi, stojí v čele vlády (USA) alebo menuje predsedu vlády (Rusko)

b. parlamentná republika

- prezident je formálnou hlavou štátu s malými právomocami, najvýznamnejšie postavenie má vláda na čele s predsedom vlády

- Nemecko, Rakúsko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Taliansko; India, Turecko, Bangládeš

c. parlamentno prezidentská republika

- prechodný typ, prezident je volený priamo občanmi, podieľa sa na výkonnej moci, silné postavenie má aj predseda vlády

- Angola, Francúzsko, Poľsko

3. špecifické formy vlády

- *totalitné režimy v komunistických krajinách* – formálne ide o republiky, fungujú na princípe vlády jednej strany, voľby sú formálna záležitosť (Čína, Laos, Vietnam, Kuba, Severná Kórea)

- *vojenská diktatúra* – moc má v rukách armáda (Myanmar, Niger)

- *vláda duchovných* (Irán)

